

държала територията, се опитвала да въведе между славяните своите закони за земевладение и земеработене; сиреч да издигне господаря на земята надъ наемния работник, но не сполучила. А когато българославянската държава се основала и закрепила, земята вече станала пълна и безспорна собственост на тѣзи, които я обработватъ. Работата вървѣла така до 927 г., когато въ България, при царь Петра, подъ влиянието на Византия се въвели чужди наредби, между които и крепостничеството (особенъ видъ феодаленъ строй). Тази наредба се засилила презъ византийското владичество въ България (1018 — 1185 г.), та ³/₄ отъ нашите селяни-земедѣлци изгубили правото си на собственост надъ обработваната отъ тѣхъ земя и се обърнали въ пѣрици (крепостници).

Крепостническата наредба се запазила въ България и презъ Второто българско царство, когато столицата била Търново, а царетъ притежавали околнитъ на града землища¹⁾. Боляритъ сжщо имали свои землища, обработвани отъ селянитъ.

Идване на османскитъ турци.

Османскитъ турци, които завладѣли България, запазили по-голѣмата частъ отъ старитъ наредби.

Султанитъ раздѣлили земята на четири разрѣда:

1. Лична султанска земя (хасекія), 2. държавна земя, 3. спахилъци и 4. вакъфи. Съгласно свещенитъ турски закони, султанитъ обявявали за лични имоти всички владения на покоренитъ царе. Едни отъ владенията, особено земитъ на царетъ, тѣ задържали за себе си и своя дворъ, а други, обикновено болярскитъ, раздавали на своитъ паши и отличилитъ се храбри войни при превзимането на градоветъ. Останалата земя обявявали за държавна; нея раздавали на спахитъ и на избрани челяди. Всѣки султанъ ималъ право отъ своитъ лични земи да раздава на майка, баба, сестра, дъщеря и т. н., но въ повече случаи като свещенъ заветъ (вакъфъ) за богоугодни цели²⁾.

¹⁾ Знае се, че когато васалнитъ боляри братя Петъръ и Асенъ се явили при императора Исака II въ Ипсела презъ 1185 г., поискали земята, която нѣкога била на тѣхнитъ прадѣди, за своя собственост. Д-ръ К. Иречекъ въ своята Българска история, Славчево издание, стр. 172 пише: „Балканскитъ кули се пазѣли отъ старобългарски боляри, тогава васали подъ Византия, но почти независими въ своитъ балкански непристъпни скривалища. Начело на недоволнитъ застанали двамата братя Петъръ и Асенъ, владѣтели на кулитъ Търново и Трапезица надъ Янтра. Императорътъ отказалъ да имъ подари земята, която тѣ искали като „бащина“. Братята се върнали, вдигнали бунтъ, завзели исканитъ земи и освободили България“.

²⁾ Султанитъ не винаги спазвали това правило. Тѣ засвоявали като свои лични земи и други села изъ царството, които наричали хасъ-кариелери (султански села). (Вж. Исторически известия, стр. 169 кн. 2).